

Tua Forsström om Eldrid Lunden

Kära Eldrid Lunden,

Vart skall vi gå den dag vi ser
att det inte finns någonstans
att gå? När alla dörrar är just så
öppna som de tidigare var stängda, när en
öppen susande rymd är allt som är kvar
av all din längtan?

...

Detta att man är ett öppet system
Detta att alla ens tankar
sannolikt tänkts av andra, tidigare eller just nu
Detta att vi nu glider tillsammans nedåt en ström
av ord. Ibland skymtar vi varandra
genom vågorna, ibland inte

kyligt nu, vattnet är munnen

Ur Gjenkjennelsen/Igenkännandet 1982

De här öppna och stängda dörrarna. Föredrar vi inte en öppen dörr framom en stängd dörr?

Börjar vi fundera på det kommer vi rakt in på något grundläggande i Eldrid Lundens poetiska gestaltning, och det är motsatserna, dikotomierna, polariteterna: ljus-mörker, mjuk-hård, värme-köld, kvinna-man, svart-vitt, sol-skugga, stillhet-rörelse, ute-inne, tungt-lätt. Vad har hon för avsikt med dem? Jag tror är att hon har beslutat förjaga all symbolik ur de här begreppen och ge dem tillbaka verklighet och betydelse. Och det gör hon genom

förskjutningar och förblandningar och förvandlingar, som får oss att uppfatta de här begreppen som de tillstånd och sinnesförnimmelser de är. Då förändras hela ens läsning och mottaglighet. För tanke och känsla och sinnesförnimmelse går ihop hos Eldrid Lunden.

Det är 70-tal, Lundens agenda är självklart feministisk och hon söker ett språk för sina kvinnliga subjekt i de tre samlingarna Inringad, Hård, mjuk och Mammy, blue. Vad hon kommer upp med är fjärran från proklamationer och utropstecken. Bara minimalistiska dikter i ett mycket lågt tonläge, utgående från sinnlig och kroppslig erfarenhet: om flickor och kvinnor på bristningsgränsen, känslor av stumhet och instängdhet, någon har en kniv i handen, flickor springer längs älven bortåt från klaustrofobiska sammanhang, nedärvda mönster och mödrarna, mödrarna (som jag personligen hade unnat ett uns barmhärtighet), flickorna springer med regn mot hals och hud och kläder, de springer för att hitta ut.

Flickorna som sprang och sprang... "Du måste bestämma dig nu / om du vill prata / eller om du vill överlämna åt språket / att uttala vem du är --- Ditt hemliga ord är / inte något hemligt ord, det tillhör /oss alla". Sagt och gjort. Eldrid Lunden tog initiativet till att starta Norges första akademiska utbildning i skönlitterär skrivkonst vid högskolan i Telemark där hon sen verkade som professor.

Konstnärer kan lära av varandra. En kollega och jag intervjuade operasångaren Tom Krause just när han valt att lämna världens operascener och övergå till att undervisa. Men ... saknar du inte att sjunga själv? undrade vi. Han log lite vänligt oförstående: Men det handlar ju inte om vem som sjunger, sa han. Det handlar om sången. Kanske Eldrid Lunden skulle säga: det handlar om litteraturen. Hennes egen dikt står i tät förbindelse med sin omvärld. Och den dikten tog ju inte vägen nånstans i Bö i Telemark, tvärtom.

Eldrid Lundens senaste diktbok *Det er berre eit spørsmål om tid/Det är bara en fråga om tid* 2018 är en sorgebok tillägnad hennes bortgångne man. Hon har gett den undertiteln *kalenderdikt 2014 -2018*, och bokens komposition ter sig vid första anblicken tillfällig – mindre som ett strukturerat litterärt sammanhang än som dagboksanteckningar med lätt hand. Men man får strax anledning att tänka om. Den första dikten i Eldrid Lundens första bok f.eks.juli/ t.ex. juli handlar om tid, jaget som en klocka där minutvisaren rycker framåt mot det kommande medan det förflutna stannar i klockans metalliska klang. Dikten konstaterar en smula otåligt att ”klockan är omusikalisk”. Förflutet och framtid skär sig. Nu, i den första dikten i *Det är bara en fråga om tid* är klockan där igen, 50 år senare, i en annan verklighet, med en annan klang, och ingen minutvisare nämns längre:

Vackra klocka, din sång

*

Dina, nästan omärkliga, farväl

*

Döden är ett blekt ansikte

Döden är ett vackert ansikte som avlägsnar sig

Så hur skulle Eldrid Lunden utan minutvisare komma vidare med sitt manuskript? Jo med små självgivande, oerhört berörande ögonblicksbilder av minne och saknad och vardag och glädje och vanlighet och rörelser så tysta att de nästan inte syns. Och vi känner igen den där rösten. Vi känner igen öppenheten och sakligheten och strängheten och

tydligheten och tystnaden och känslan, all den vita rymd och yta den behöver för att alls kunna hållas ihop där på papperet. Men utan minutvisare, vem ska man samtala med? Man kan samtala med sina klassiker. Till dem går Eldrid Lunden, och skriver det kanske mest öppna och dialogiska av allt hon hittills gjort. Hon citerar fragment ur sin läsning, fragment där man inte omedelbart hittar förbindelser. En del av de här ofta enradiga utsagorna är hennes egna. "Tabu är det område där vi inte vill veta om vi skadar någon", skriver hon. Hon citerar Seneca d.y: " Den som sörjer alltför tungt är rädd för att inte sörja tillräckligt". Lunden frågar: "Men när känner man att man har älskat en mänska tillräckligt?"

För varje gång jag har läst Det är bara en fråga om tid... har jag blivit alltmer fäst vid den. För varje gång har det också blivit tydligare för mig hur självklart kongenial den här boken är med sig själv, med sin splittring, sitt sökande, sin form. Och tonen.

Det är något underbart med alltihopa. Eldrid Lunden antecknar hos Henry David Thoreau: "Mänskan är Nature looking into Nature".

Ett gult rådjur på gården

vid stugan en söndagsmorgon i oktober. Jag häpnar

över att djuret ligger och sover så nära huset. Och det blir

liggande i samma ställning i flera timmar, det måste ha skadat sig

Jag går ut och närmar mig sakta. Det rör sig inte. Jag går in

och ringer viltvården. När mannen med geväret

står vid grinden, hoppar djuret himmelshögt över staketet och försvinner

*